

Motion till riksdagen 2025/26:2566

av **Merit Frost Lindberg m.fl. (M)**

Skärpning av lagen om valfrihetssystem (LOV)

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av lagen om valfrihetssystem (LOV) för att säkra konkurrensneutralitet mellan privata och offentliga aktörer och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Lagen om valfrihetssystem (LOV trädde i kraft 2009. Bakgrunden var att den dåvarande alliansregeringen ville förbättra valfriheten inom välfärden och samtidigt lagreglera de olika valfrihetsmodeller och ersättningsystem som redan fanns i vissa kommuner och landsting.

Lagstiftningen har ett tydligt patient- och brukarperspektiv, som innebär att den enskilde har rätt att välja leverantör, som en upphandlande myndighet godkänt och tecknat kontrakt med, för att utföra tjänsten. Valfriheten för medborgana skapar konkurrens mellan olika aktörer och bidrar till ökad kvalitet inom de offentligt drivna verksamheter som utsätts för konkurrens.

Lagstiftningen fungerar över lag som tänkt, men ett problem som uppdagats är att privata aktörer inte alltid får samma ekonomiska kompensation som de offentliga verksamheterna. Konkurrensen mellan privata och offentliga utövare sker därför inte alltid på likvärdiga villkor. Kommuner och regioner kan till exempel vid årets slut kompensera de egna verksamheterna för deras eventuella underskott, utan att privata aktörer tillförs motsvarande medel.

Den bristande konkurrensneutraliteten mellan privata och offentliga aktörer tydliggjordes i en dom av Förvaltningsrätten i Härnösand 2017, som slog fast att privat drivna

vårdcentraler inte har rätt till likvärdig ersättning som de offentligt drivna vårdcentralerna. Situationen förvärras ytterligare av att regionernas ekonomiska dokumentation ofta uppvisar brister, något som gör det svårt för privata aktörer att veta om det över huvud taget råder likvärdiga villkor.

Förklaringen till att det offentliga har möjlighet att kompensera den egna verksamheten, och missgynna privata aktörer, är att LOV är oklart formulerad när det gäller just likvärdiga villkor. Lagen har i dag följande formulering (2 §): ”Den upphandlande myndigheten ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Den upphandlande myndigheten ska iaktta principerna om öppenhet, ömsesidigt erkännande och proportionalitet när den tillämpar valfrihetssystem.”

Trots att lagens intentioner var att det skulle råda likvärdiga ekonomiska villkor mellan offentlig och privat verksamhet, vilket tydligt framgår av förarbetena, har privat verksamhet missgynnats i både kommuner och regioner. Detta då det tolkats som att verksamhet i egen regi inte är en leverantör.

Mot denna bakgrund bör LOV förtydligas för att säkra konkurrensneutralitet mellan offentliga och privata utförare.

Merit Frost Lindberg (M)

Joanna Lewerentz (M)

Alexandra Anstrell (M)

Kristina Axén Olin (M)

Arin Karapet (M)

Anna af Sillén (M)

Kjell Jansson (M)

Maria Stockhaus (M)

Adam Reuterskiöld (M)

Lars Beckman (M)

Saila Quicklund (M)